

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Кабиша Олександра Олександровича «Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

У Стратегії Кібербезпеки України, яка затверджена Указом Президента України 26 серпня 2021 року № 447/2021, слушно відмічається, що «питома вага кіберзагроз зростає і ця тенденція в міру розвитку інформаційних технологій та їх конвергенції з технологіями штучного інтелекту в найближче десятиліття посилюватиметься. Зростання такого впливу на функціонування структур управління як національних, так і транснаціональних формує нову безпекову ситуацію. Між світовими центрами сили відбувається поділ сфер впливу у кіберпросторі, посилюється їх прагнення за рахунок такого поділу забезпечити реалізацію власних геополітичних інтересів. Кіберпростір разом з іншими фізичними просторами визнано одним з можливих театрів воєнних дій. Набирає сили тенденція зі створення кібервійськ, до завдань яких належить не лише забезпечення захисту критичної інформаційної інфраструктури від кібератак, а й проведення превентивних наступальних операцій у кіберпросторі, що включає виведення з ладу критично важливих об'єктів інфраструктури противника шляхом руйнування інформаційних систем, які управляють такими об'єктами. Російська Федерація залишається одним з основних джерел загроз національній та міжнародній кібербезпеці, активно реалізує концепцію інформаційного протиборства, базовану на поєднанні деструктивних дій у кіберпросторі та інформаційно-психологічних операцій, механізми якої активно застосовуються у гібридній війні проти України. Така деструктивна активність створює реальну загрозу вчинення актів кібертероризму та кібердиверсій стосовно національної інформаційної інфраструктури» Незважаючи на те, що Стратегія була прийнята три роки тому, актуальність питання протидії кіберзлочинності лише посилюється. З огляду на зазначені обставини, дисертація Кабиша О.О. є актуальною і своєчасною, оскільки вона присвячена теоретичному осмисленню адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності.

Про актуальність проведеного дослідження свідчить також його відповідність відповідно до основних положень: «Стратегії кібербезпеки України», що була введена в дію Указом Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021; «Стратегії забезпечення державної безпеки», затвердженої Указом Президента України від 16.02.2022 р. №56/2022; Стратегії інформаційної безпеки на період до 2025 року», затвердженої розпорядження КМУ від 30.03.2023 р. № 272-р. Робота також узгоджується з «Тематикою

наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних розробок) на 2020–2024 роки», затвердженою Наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454.

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є одним із перших спроб після повномасштабного вторгнення росії в Україну, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації спрямовані на вдосконалення норм чинного законодавства у відповідній сфері (с.20).

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: історико-правовий, гносеологічний, порівняльно-правовий, аналітичний, метод формально-логічного аналізу, структурно-функціонального аналізу, індуктивний та інші методи пізнання процесів і явищ. Методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений також використанням численних наукових праць фахівців у галузі загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного, та інших галузевих правових наук. Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні акти (ратифіковані у встановленому законом порядку), а також низка законодавчих та підзаконних актів, в яких закріплюється нормативно-правова основа взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності суб'єктів протидії кіберзлочинності, періодичні видання, аналітичні статті, довідкові видання, статистичні матеріали.

Викладені в дисертації погляди автора на адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності, є достатньо обґрунтовані, зроблені висновки та визначені поняття мають відповідний ступінь наукової новизни.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. За допомогою чітких визначень понять, класифікацій тощо автору вдалося досить аргументовано висловити свою думку щодо наявних на сьогодні дискусійних питань щодо адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі порушені нерозроблені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. На особливу увагу заслуговують такі положення, висновки, рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість.

Так в роботі слушно доведено, що в Україні, на прикладі провідних країн Європи та світу, вбачається необхідним розширити співробітництво між державою (в особі її уповноважених органів) та приватним сектором у сфері протидії та запобігання кіберзлочинності, що в свою чергу дозволить: по-перше, більш оперативно виявляти правопорушення, пов'язані із використанням інформаційних систем; по-друге, залучати фахівців, здатних більш якісно та оперативно реалізовувати діяльність у напрямку протидії та запобігання кіберзлочинності (с.20–21).

Автором вдосконалено науковий підхід щодо визначення поняття «механізм адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності», на основі чого виділено ключові ознаки даної наукової категорії: 1) є динамічним явищем, яка показує реальне функціонування права; 2) є складним системним утворенням, адже складається зі спеціальних юридичних елементів, що взаємодіють одне з одним в процесі правового регулювання та виражається крізь систему форм, що носять адміністративний характер; 3) процес реалізації даного механізму носить формалізований характер, оскільки порядок та особливості його дії нормативно визначені; (с.21–22).

Цікавим видається твердження дисертанта, що ключове місце в системі правових засад взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності відводиться саме нормам адміністративного права, адже саме за їх допомогою визначаються: організаційно-управлінські аспекти взаємодії; порядок реалізації спільної діяльності уповноважених суб'єктів, а також їх ієрархічне підпорядкування; правовий статус суб'єктів відповідних правовідносин; цілі; завдання та функції співпраці; форми та методи взаємодії тощо (с.22).

Автор впевнено доводить, що на сьогоднішній день стан адміністративно-правового регулювання взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності можна оцінити неоднозначно. Так, з одного боку, наявною є широка нормативна база, спрямована на регулювання суспільних відносин у відповідній сфері, а з іншої сторони чинне законодавство має низку прогалин та недоліків, до яких слід віднести: фактична відсутність ефективних та злагоджених механізмів взаємодії спеціально уповноважених суб'єктів у відповідній сфері; невизначеність форм та методів здійснення досліджуваної спільної діяльності; тощо (с.70).

Грунтовним видається узагальнення автора, що на сьогоднішній день у світі сформувались досить дієві підходи для протидії кіберзлочинності, втім і вони не стали панацеєю для того, щоб повністю мінімізувати ризики виникнення цього негативного явища. Втім, це не виключає можливості використання наступного позитивного міжнародного досвіду у сфері протидії кіберзлочинності в українських реаліях: по-перше, вбачається необхідним розширити коло суб'єктів протидії кіберзлочинності з чітким розподілом їх ролей у відповідній сфері. Окрім того, вбачається необхідним створити єдиний координаційний центр, який буде відповідати за узгодження діяльності у відповідній сфері (на прикладі Франції та Німеччини); по-друге,

на прикладі США, доцільно створити розгорнутий та змістовний порядок взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності, в якому чітко слід розкрити повноваження кожного органу державної влади у відповідній сфері; по-третє, в переважній більшості країн ефективність взаємодії напряму залежить від швидкості обміну актуальною інформацією про потенційні та/або існуючі загрози у сфері використання інформаційних технологій. Так, до прикладу, у Великобританії створено систему, за якою суб'єкти протидії постійно отримують актуальну інформацію; по-четверте, наявність державах Європи ефективної системи збору даних про кіберзлочини, що в тому числі й на основі отримання скарг від звичайних користувачів; по-п'яте, фактично в кожній розвинутій країні важливим елементом протидії кіберзлочинності є співпраця з держави та приватного сектору. Урядові установи тісно співпрацюють із галузями приватного сектору, включаючи енергетику, фінанси, охорону здоров'я та технології; по-шосте, суб'єкти взаємодії у США постійно співпрацюють у науковій сфері, зокрема: проводять тренінги, семінари, науково-практичні конференції, тощо. Останнє дозволяє розвивати науковий потенціал у відповідній сфері (с.171–172). Крім перерахованих, автор висловлює низку інших важливих наукових висновків, пропозицій та рекомендацій.

Однак, як і при дослідженні будь-якої іншої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні містяться й деякі спірні, неузгоджені і не зовсім обґрунтовані положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

Дисертантом досить влучно підмічено, що варто розробити та прийняти нову «Стратегію кібербезпеки України», яка повинна враховувати не тільки наявний практичний досвід та існуючі загрози у кіберпросторі, а й: по-перше, окреслити чинники, які обумовлюють виникнення та розвиток кіберзлочинності; по-друге, виокремити шляхи вдосконалення діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у напрямку протидії кіберзлочинам; по-третє, закріпити коло суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері протидії кіберзлочинності, а також перспективні напрямки, рівні, форми та методи їх взаємодії (с.21). Проте, робота мала б значно більше практичне значення, якби автор запропонував власний текст такої стратегії.

Потребує додаткового обґрунтування теза дисертанта про те, що «протидія кіберзлочинності передбачає консолідацію зусиль різних органів державної влади та їх можливостей із реалізації вказаного комплексу заходів та процедур» (с.68), зокрема, в царині того, про які саме органи державної влади йдеться.

Досить влучне визначення поняття взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності, запропонував автор – «це регламентована нормами адміністративної галузі права модель суспільних відносин, яка передбачає тісну інформаційно-організаційну співпрацю, консолідацію ресурсів, реалізацію спільних заходів, а також поділ відповідальності у процесі

здійснення державно-значущої діяльності у напрямку протидії та запобігання суспільно-небезпечним діям, які складають структуру кіберзлочинності» (с.69), тож для мене не зрозуміло, чому відповідне визначення не відображено у науковій новизні дисертаційного дослідження.

Досить спіним є твердження дисертанта про те, що «принципи, на відміну від інших юридичних положень, характеризуються найвищим рівнем абстрактності, адже проявляються не в конкретних нормах, а сукупних положеннях нормативно-правових актів, які регулюють відповідний спектр суспільних відносин» (с.134), адже досить часто відповідні принципи чітко закріплено в законодавстві, як приклад, в Законі України про Національну поліцію України чітко прописані принципи діяльності поліції.

Не можу повністю погодитись із твердженням дисертантом, щодо того, що «переконавання та примус – два нерозривно пов'язані між собою методи взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності» (с.138), адже ці два методи діяльності є зовсім різними за своєю сутністю, способами реалізації та наслідками.

В той же час висловлені зауваження переважно мають характер побажань і не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

В цілому дисертація є завершеною науково-дослідною працею, про що свідчить детальне опрацювання законодавства, що регулює взаємодію суб'єктів протидії кіберзлочинності, у ній надано абсолютно конкретні висновки щодо адміністративно-правових засад взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності, що є цінним як для наукових пошуків, так і для практичного застосування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із взаємодією суб'єктів протидії кіберзлочинності; правотворчості – як основа для вдосконалення діючих та для розробки нових нормативно-правових актів різної юридичної сили, норми яких спрямовані на регулювання взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності; правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення практичної складової використання адміністративно-правових форм та методів взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності; навчальному процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників, лекційних та науково-методичних матеріалів з дисциплін «Адміністративне право»; «Інформаційне право» та «Правоохоронна діяльність».

Основні положення дисертаційного дослідження досить повно викладено у статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Аналіз дисертації та автореферату дає підстави для висновку про ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Викладене дозволяє зробити загальний висновок, що дисертація «Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують наукову задачу, яка має важливе значення для науки як адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Кабиш Олександр Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Людмила МОГІЛЕВСЬКА

Підпис Могілевської Л.Г. засвідчую:

Проректор

**Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН